

GIL, Alberto / OSTHUS, Dietmar / POLZIN-HAUMANN, Claudia (2004) (ed.): *Romanische Sprachwissenschaft. Zeugnis für Vielfalt und Profil eines Faches. Festschrift für Christian Schmitt*. Frankfurt del Main *et al.*: Peter Lang.

L'obra que comentaré al llarg d'aquestes pàgines es publicà amb motiu del seixantè aniversari de Christian Schmitt: com tots sabem, un gran romanista de renom internacional, catedràtic a la Universitat de Bonn. Els temes que abraça aquesta publicació són diversos: teoria normativa, estudi de les varietats lingüístiques, història de les llengües, morfosintaxi, lexicografia, semàntica, lingüística de text, lingüística comparada i traducció. La varietat temàtica dóna una idea sumària de l'enorme quantitat de camps dins de la lingüística que ha tractat l'homenatjat en les seves publicacions, la llista de les quals, que figura al començament de l'obra i ocupa 34 pàgines amb lletra petita, és indiscutiblement impressionant i fins i tot cohibidora, tal com escriu Jörn Albrecht en la seva contribució. Agraïxo a *Estudis Romànics* haver-me encomanat la ressenya d'una obra tan important, alhora que em disculpo per no poder resumir les 54 contribucions de personalitats destacades en el món de la romanística que omplen els dos volums de 536 i 587 pàgines respectivament. Els editors m'han concedit un espai força generós per a esplaïar-me, el qual, tanmateix, m'obliga a fer una tria dels articles que m'han semblat més interessants per al públic català (per exemple, perquè estan escrits en llengua alemanya) o que destaquen per algun motiu. L'ordre de presentació correspon a l'ordre en què figuren en els dos volums.

En l'article «Contribución al estudio de las ideas gramaticales del almeriense Miguel Jiménez Aquino. Un artículo de 1884 sobre teoría gramatical en la *Revista de Almería*» (vol. I, 27-58), ANTONIO MARTÍNEZ GONZÁLEZ disserta sobre Miguel Jiménez Aquino i sobre el corrent lingüístic logicista que sorgí arran de les idees de Port-Royal del segle XVII. Aquesta concepció veia les llengües com a organismes. La gramàtica era viscuda com una ciència subordinada a la lògica, i les discrepàncies entre la lògica i la gramàtica eren considerades fruit dels costums. A més, hom creia que calia explicar els conceptes, no partint de llurs relacions, sinó pel que eren en si. Miguel Jiménez Aquino, en l'article que analitza Martínez, classifica les paraules d'acord amb tres categories del coneixement o operacions del pensar, que ell considerava fonamentals: *a*) concepte, *b*) judici i *c*) raciocini, corresponents a les categories *a*) nom, *b*) verb i *c*) conjunció. Antonio Martínez González remarca que Miguel Jiménez Aquino formulà l'any 1884 la diferència entre *signe* i *concepte*, fugint, per tant, de la identitat cosa-paraula, vint anys abans que Saussure exposés la seva teoria del signe lingüístic. Atenent aquesta afirmació em permeto recordar a l'autor de l'article que Aristòtil ja formulà aquesta diferenciació en la seva obra *De interpretatione*. En un apèndix figura l'article de Miguel Jiménez Aquino en qüestió.

Prenent com a exemple el cas del portuguès, DIETMAR OSTHUS escriu a «“A lingua portuguesa não é filha da latina”». Die Frage nach dem Sprachursprung und ihre Funktion im normativen Diskurs» (vol. I, 59-84) sobre la interdependència entre la història de les llengües i les idees normatives. L'autor parla dels períodes històrics en els quals sorgí un profund orgull portuguès enfront del castellà. Pel que fa a les discussions lingüísticonormatives, cal remarcar que la relació entre la llengua portuguesa i la llatina tingué tothora especial importància. En l'època del Renaixement es formà una consciència imperial i imperialista, per analogia a la mentalitat que constituí la base dels imperis grec i romà. Fou llavors quan nasqueren els elogis a la llengua portuguesa, considerada filla primogènita del llatí. D'aquesta manera, hom justificava la defensa de la llengua vulgar, la qual

no era vista com a llatí corrupte. D'altra banda, emperò, les gramàtiques vulgars del segle XVI figuraven en les llistes de llibres prohibits, d'acord amb l'esperit de la Contrareforma i de la Inquisició. Més endavant, en el segle XIX, fins i tot hi haurà teòrics —el cardenal Saraiva, per exemple— que qüestionaran la filiació llatina del portuguès.

WERNER THIELEMANN analitza a «Soziales Umfeld – sprachliches Prestige. Zu *Usó* und *Pureza* in Portugal zwischen *Restauração* und *Luzes*» (vol. I, 123-143) fins a quin punt certs moments històrics han determinat judicis sobre la llengua. Al llarg de quatre etapes (començament i final del segle XVII, començament i final del segle XVIII) analitza les doctrines sobre la puresa de la llengua partint de la base de nombrosos testimonis de l'època. Tracta alguns aspectes força interessants, com per exemple la «hispanomania» durant la *União Ibérica* o el paper del llenguatge de les dones en el segle XVII, les quals, pel tipus de vida que tenien, eren considerades portadores d'una manera natural d'expressar-se.

MARIA ILIESCU investiga, en el seu article «Wie man *mit* bzw. *über* rumänische(n) Frauen spricht. Soziolinguistische Betrachtungen über die rumänische städtische Sprache» (vol. I, 193-203), les diverses formes de tractament que reben les dones en romanès (*doamnă, domniță, cocoană, tovarășă, domnișoară, duđuie, madam*, etc.). L'autora analitza les marques diasistemàtiques que restringeixen l'ús d'aquestes paraules, així com aspectes històrics, etimològics i sociolingüístics: per exemple, l'intent per part dels comunistes d'imposar per llei *tovarășă* ('camarada'), o també el fet que els corrents feministes d'emancipació tinguin encara tan poc valor entre les dones romaneses, essent així que fins i tot les estudiants empenen la forma *domnișoară* ('senyoreta') per a dirigir-se a altres estudiants solteres o joves. L'autora estudia igualment l'actitud del parlant en emprar l'una o l'altra denominació, així com les possibles connotacions de cada una d'aquestes paraules. Tot i que se centra en els usos de la ciutat, també dona part de formes diatòpiques.

FRANZ LEBSANFT tracta a «Plurizentrische Sprachkultur in der spanischsprachigen Welt» (vol. I, 205-220) aspectes actuals del debat sobre la norma prescriptiva del castellà i sobre la seva configuració com a llengua pluricèntrica. En un primer apartat teòric critica que els conceptes *llengua de proximitat* i *llengua de distància* siguin considerats, per certs investigadors, com a varietats independents de les dimensions diasistemàtiques tradicionals. La seva crítica se centra especialment en les idees de Wulf Oesterreicher. Lebsanft informa també sobre el paper de les agències publicitàries i de la premsa. És un article interessant, tot i que em sembla inoportú el to hiperocrític que fa servir l'autor, el qual no correspon en absolut al to general dels dos volums que comento, justament en relació amb un tema que permet diverses opinions i enfocaments.

L'article de JENS LÜDTKE, «Sprachliche Ebenen und Wortbildungslehre. Grundlegende Optionen am Beispiel des Französischen» (vol. I, 221-237), és un estudi sobre els procediments que existeixen en la formació de paraules. El punt de partida de Lüdtke és la diferenciació de Ferdinand de Saussure entre *langage, langue* i *parole*. L'autor remarca, tanmateix, que el nivell de la *langue*, el qual correspon a la llengua com a realitat històrica, és constituït per als altres dos nivells. D'acord amb aquest esquema, Jens Lüdtke analitza opcions en la formació de paraules en l'activitat de parlar (ens recorda les idees de Humboldt, segons les quals tota llengua és, en primer lloc, *energeia*), tot estudiant-ne diversos aspectes com ara l'acceptació per part del receptor de les innovacions lèxiques o la diferència entre els procediments de formació de paraules en el llenguatge corrent i en els llenguatges especialitzats. En el capítol sobre la formació de paraules en el pla universal, Lüdtke s'explana sobre diversos aspectes teòrics, alhora que aclareix termes fonamentals com són la *contigüitat* i la *similaritat* en la teoria de la formació de paraules. Quant a la llengua com a fenomen històric, explica què s'entén per *sincronia* en aquest camp de la lingüística. És un article eminentment teòric, en el qual hom agraeix tant la complexitat intel·lectual com l'apropament didacticopedagògic que l'autor dedica al lector.

A «Creación, mimesis e incorrección idiomáticas en la prensa aragonesa actual» (vol. I, 239-257), MARÍA ANTONIA MARTÍN ZORRAQUINO analitza els trets esmentats en el títol en el llenguatge de la premsa actual en castellà, prenent com a exemple les publicacions aragoneses. En general, pot dir-se que es tracta d'un llenguatge mixt, el qual es caracteritza pel caràcter apel·latiu (els periodistes intenten cridar l'atenció del lector), pel caràcter afectat i sofisticat (abunden les sigles, les pre-

fixacions, les perífrasis innecessàries, etc.), per les marques d'oralitat, pel fet d'incloure elements de la llengua literària (caràcter èpic, procediments retòrics, etc.), així com dels llenguatges especialitzats (cripticisme característic), etc.

En l'article «El asturiano – tipología e historia» (vol. I, 283-302), MIGUEL METZELTIN estudia les similituds i les diferències entre les llengües romàniques peninsulars. Tal com exposa l'autor, les llengües romàniques peninsulars pertanyen tipològicament a dos grups diferents: el grup carolingi (amb el català, l'occità i el francès) i el grup asturleonès (que compta amb l'asturià, el castellà, el galleg i el portuguès). Metzeltin explica les diferències i les semblances sorgides entre aquestes llengües arran de dues formacions estatals de l'edat mitjana: l'Imperi carolingi i la monarquia asturleonesa. Entre altres coses, l'autor defensa que l'asturià és una llengua i no un dialecte, tot i les seves afinitats amb el castellà. El seu article informa sobre l'origen de l'asturià i del castellà sobre la base d'una detallada descripció històrica, així com de nombrosos exemples (textos històrics, traduccions de textos contemporanis, etc.). També informa sobre el procés d'estandardització moderna de l'asturià.

La investigació de FRANZ RAINER, que porta el títol «Zur europäischen Dimension der Wirtschaftssprache. Am Beispiel von MERKANTILISMUS» (vol. I, 319-338), analitza i revisa alhora l'origen del terme *mercantilisme* i corresponents en altres llengües, un mot que, tot i haver-se originat a Alemanya com a terme especialitzat, no figura a cap diccionari etimològic alemany, a part que, en la ciència etimològica, en general ha rebut interpretacions relatives a la seva evolució força erradívols o clarament errònies (hom sol pensar, per exemple, que fou Adam Smith el creador d'aquest concepte). En aquest context, Rainer analitza igualment l'origen del terme *colbertisme*. L'autor sosté la teoria que, rere suposades evolucions paral·leles, en realitat s'hi amaguen préstecs, i considera absolutament necessària i important l'elaboració de diccionaris etimològics dels llenguatges especialitzats.

JOAN VENY exposa a «Sobre la interferència catalán-castellano» (vol. I, 339-354) els fets històrics i sociolingüístics que van determinar l'estret contacte entre el català i el castellà, alhora que estudia les interferències des de diverses perspectives: analitza diferents graus d'implantació segons els camps conceptuals, segons les generacions i segons la geografia. En la seva opinió, el repte que haurà d'acarar el català en el futur és la nova immigració, la qual, majoritàriament, aprèn castellà, fet que pot conduir a una regressió en l'ús del català.

En el seu article, «Prädikativa als sprachtheoretisches und deskriptives Problem» (vol. II, 15-33), GERDA HÄBLER analitza la complexitat estructural de les oracions amb constituents verbals predicatius, les quals, entre d'altres funcions, poden acompanyar verbs copulatius o quasi-copulatius, poden referir-se al subjecte o a l'objecte directe, poden formar oracions ambigües, etc. Defineix les unitats predicatives com «aquells constituents que modifiquen alhora el predicat verbal més un sintagma nominal de la mateixa oració i que concorden en gènere i nombre amb el nucli nominal» (traducció meva). No tan sols presenta la complexitat estructural d'aquestes oracions, ans també mostra la problemàtica analítica que comporten aquestes oracions des del punt de vista de la gramàtica generativa i del funcionalisme espanyol. Estudia en especial l'ambigüïtat semàntica i estructural del verb castellà *encontrar* i presenta interessants exemples que mostren la relació entre aquestes diverses estructures i determinats continguts semàntics, així com llur evolució històrica. Finalment, Häbler exposa que les anàlisis dels components predicatius per part de nombrosos lingüistes han consolidat l'anomenat *gir lexicalista* en la lingüística, segons el qual cal analitzar les propietats lexicosemàntiques del complex verbal per a poder arribar a una anàlisi sintàctica satisfactòria.

MARTIN HUMMEL estudia a «Zur Valenz der Witterungsverben (dt. *regnen*, engl. *to rain*, fr. *pleuvoir*, it. *piovere*, pt. *chover* und sp. *llover*)» (vol. II, 35-58) les valències verbals de verbs impersonals del tipus *ploure*. Exposar la diferència entre llengües en les quals cal expressar un subjecte (*es regnet, il pleut, it rains*) i altres en què no cal (*llueve, plou*). L'autor exposa diversos intents d'explicar el funcionament d'aquests verbs des de perspectives sintàctiques i semàntiques: recordem que, justament en el camp de la valència, es conjuminen de manera especial sintaxi i semàntica, atès que un lexema exigeix una valència determinada segons el seu contingut semàntic. Normalment, els lingüistes solen considerar que formes finites com *es regnet* requereixen un argument purament

sintàctic que fa de subjecte, desproveït de tot valor semàntic, explicació que contradiu la teoria. Totes les temptatives de solucionar aquest problema teòric han fracassat. Hummel considera que això és així perquè en la investigació de valències hom no sol tenir en compte que el significat lèxic d'un mot és una estructura molt complexa en la ment de l'emissor, la qual depèn del missatge que aquest vulgui donar: només llavors un verb adquireix una valència determinada. Hummel veu doncs la determinació de la valència com un procés essencialment creatiu. També critica la teoria segons la qual l'estructura sintàctica d'una oració es dedueix de la valència verbal únicament i exclusiva. Segons el seu parer, és l'estructura de l'oració la que determina regles sintàctiques. Qüestiona, per tant, que el verb constitueixi el centre de la jerarquia sintàctica. Al seu entendre, no hi ha cap explicació plausible a per què diem *es regnet* ('plou') i no *der Regen fällt* ('la pluja cau') o *der Himmel regnet* ('el cel plou'), tenint en compte que bé diem *die Erde beb* ('la Terra trontolla'). Hummel ho explica dient que els parlants pensen en les condicions meteorològiques i del medi ambient *in abstractum*, sense preguntar-se'n les causes concretes. Presenta nombrosos exemples en les diferents llengües que tracta, en què equivalents de *ploure* apareixen amb valències diverses (*le han llovido todo tipo de demandas; 130 litros llovieron en octubre*). Certament, no es tracta en aquests casos d'usos prototípics de *ploure*, sinó que són metafòrics, però tampoc no es tracta d'homònims. El fet és que aquestes construccions són molt freqüents i mostren que verbs com *ploure* poden ser polisemàntics i polivalents. L'autor jutja que la investigació de valències no ha tractat aspectes com la polisèmia, l'ús metafòric, els registres, la variació, etc. Com a alternativa a aquest dèficit, aclareix aquest problema des de la trilogia terminològica de Coseriu (llengua o sistema, norma i parla): el sistema permet diverses valències per a *ploure*, escriu Hummel; aquestes possibilitats no són sempre aplicades en l'ús, de manera que la norma ha acabat limitant-ne la valència; en la parla, tanmateix, apareixen les diverses realitzacions o possibilitats. La investigació ha considerat la norma, però no el sistema ni les realitzacions en la parla. Hummel considera que la investigació de valències es mou per principis excessivament rígids. La valència no és una característica d'un mot en si, sinó la conseqüència o el resultat de la intenció comunicativa de l'emissor, perspectiva que correspon a la de la semàntica cognitiva, segons la qual és la creativitat cognitiva del parlant la que determina tothora l'estructura d'una oració concreta. És un article altament interessant i innovador que connecta i alhora va més enllà de la posició lexicalista de Haßler comentada anteriorment.

Foça interessant és igualment l'estudi de KLAUS HUNNIUS «Die französische Negation aus sprachtypologischer Perspektive. Das sog. *ne* "explétif"» (vol. II, 59-76). L'autor investiga sobre el problemàtic concepte d'*expletivitat*, prenent com a exemple el francès. Des de fa temps, diversos investigadors denuncien que aquest concepte és el resultat d'un dèficit analític, atès que el tipus de negació que inclou aquest fenomen té una funció, la qual no apareix representada en absolut en el terme *expletiu*. Tot i això, el concepte d'*expletivitat* i derivats s'han establert en la literatura com a termes de referència, de manera que es fa molt difícil no emprar-los, probablement per una simple qüestió d'èxit comunicatiu, amb el resultat que, normalment, els qui es refereixen a aquest fet amb esperit crític enfront de l'esmentat terme es veuen obligats a emprar epítets com «l'*anomenada* negació expletiva», etc. Klaus Hunnius recull, en el seu article, autors i cites que han caigut en aquest lloc comú erradiuol de la terminologia lingüística. Fins i tot lingüistes com Martinet i Hermann Paul manifestaren que és un signe sense valor, un paràsit, una forma contaminant, etc. No deixa de ser interessant la llista de qualificatius que hom ha desenvolupat per intentar eradicar aquesta negació. Altres lingüistes adopten una actitud resignada, escriu Hunnius, comentari que em fa recordar les paraules de Pompeu Fabra en la seva gramàtica pòstuma en relació amb la negació en les subordinades que depenen de verbs de temor. La crítica per part de certs lingüistes a tot el que no correspongui a les lleis de la lògica s'ha estès a nombrosos països: Catalunya, tal com acabem d'exposar, Alemanya, etc. Hunnius desaprova també el punt de vista psicològic, el qual intenta explicar aquesta negació com un encreuament d'idees, crítica que no considero justificada ni tampoc ben fonamentada; en canvi, jutja positives les interpretacions segons les quals hi ha una oscil·lació entre un pol negatiu i un de positiu. En la seva opinió, aquest tipus de negació té una funció expressiva, insistent i intensi-

ficadora: en qualsevol cas redundant, però no en el pla comunicatiu sinó retòric. La tesi de la intensificació, la corroboren Napoli i Nespor pel que fa a l'italià: aquest tipus de negació manifesta desavinença amb expectatives de l'emissor o del receptor, sempre que es donin suposicions no manifestades. En aquest context, Hunnius critica igualment la tesi sobre el cicle de la negació en relació amb l'evolució de *ne... pas a... pas* una teoria que ha tingut bona acollida en la doctrina: Hunnius defensa que la negació amb *pas* sense *ne* ja es feia servir en el francès clàssic; a més, observa que un aspecte tan fonamental i real com és la variació no és considerat per part de certs teòrics, segurament perquè «molestaria» per a l'elaboració de la seva teoria. Amb raó, segons el meu parer, rebutja Hunnius de manera radical les especulacions lingüístiques. Finalment, l'autor presenta una interpretació positiva d'aquest tipus de negació, tot mostrant, alhora, els avantatges de la negació discontinua.

La investigació d'AXEL SCHÖNBERGER sobre el tema «Zur Kongruenz zwischen "Subjekt" und "Prädikat"» (vol. II, 97-124) analitza l'evolució en les relacions de concordança entre subjecte i predicat en la història de les llengües, un fet que avui és viscut com una cosa «normal» i que, per tant, no és investigat, escriu l'autor. Axel Schönberger opina que l'estreta relació de concordança entre el subjecte i el predicat és un fenomen relativament modern. En el cas del grec i el llatí clàssics, nombrosos exemples demostren que en aquestes llengües el procés de sorgiment de la concordança entre els esmentats membres encara no s'havia acomplert del tot, atès que hom troba estructures oracionals que no poden ser altrament interpretades sinó com a relíquies d'èpoques en què el subjecte i el predicat constituïen parts relativament independents en l'oració. La concordança entre subjecte i predicat no és, per tant, segons el parer d'Axel Schönberger, cap categoria universal. Impressiona l'erudició amb què està redactat l'article, en el qual l'autor disserta sobre aspectes de concordança de llengües molt diverses i en diferents etapes diacròniques.

Centrat en el camp de la lexicografia en llengua francesa, PETER BLUMENTHAL analitza en el seu article «Definition und Wortgebrauch. Zustandsnomina im Französischen» (vol. II, 123-143) l'explicació del significat de substantius definits en el diccionari *Petit Robert* amb el concepte genèric d'*état* aplicat a persones, això és, de substantius com ara *trouble(s)*, *enthousiasme* o *euphorie*. La seva investigació se centra en els dèficits informatius i lexicogràfics que representa definir mitjançant el concepte genèric d'*état* des del punt de vista de l'ús del mot en qüestió, d'acord amb els postulats de la teoria de Wittgenstein, segons la qual l'ús constitueix el significat. Segons el parer de Peter Blumenthal seria ideal un diccionari en el qual els conceptes genèrics que serveixen per a definir determinades paraules donessin informació sobre llur ús sintàctic, semàntic i combinatori. Blumenthal defensa la teoria que rere el perfil combinatori d'un substantiu s'hi amaguen diferents conceptualitzacions del món real. Es tracta d'un estudi metodològic molt interessant que vol iniciar una discussió sobre el tema exposat. Val a dir, emperò, que l'autor renuncia a presentar propostes constructives i viables, tal com reconeix ell mateix.

BODO MÜLLER tracta a «Die Arabisierung romanischer Wörter im Spanischen des Mittelalters» (vol. II, 203-211) les influències de la llengua àrab en el castellà, un camp relativament desconegut encara. Concretament, estudia l'arabització de paraules romàniques en castellà mitjançant la prefixació de *a(l)*; per exemple, a paraules de procedència llatina i grega, que van arribar al castellà a través de l'àrab, mots procedents dels francès i de l'occità, etc. En relació amb alguns mots que no tenen res a veure amb la prefixació de l'article àrab però que comencen o començaven pel *a(l)*, Müller opina que possiblement fossin el resultat de processos de formació de paraules segons un procediment anàleg.

ALBERTO GIL analitza a «Textstrukturelle Dimensionen der Satzspaltung im Italienischen» (vol. II, 369-385) l'estructura, el significat i els usos de les oracions clivellades en italià i analitza les diferents funcions en el text de les estructures *che* + verb finit (*erei tu che dovevi morire*) i *a* + infinitiu (*erei tu a dover morire*). L'autor se centra sobretot en casos en què ambdues estructures serien possibles, això és, quan hi ha un SN com a focus que és subjecte del sintagma que fa de complement. Al contrari del que han postulat alguns investigadors, Alberto Gil opina que la partícula *che* de les oracions clivellades en italià segons l'esquema *che* + verb finit no és cap pronom relatiu. L'autor mostra com determinades opcions anul·len una possible ambigüitat oracional i arriba a la

conclusió que també el focus canvia segons l'estructura que tria l'emissor. És un article molt ben escrit i molt ben fonamentat, no tan sols des del punt de vista teòric, metodològic i científic, sinó també des del punt de vista de la seva aplicació i justificació pràctiques, atès que parteix d'exemples presos de la interacció social quotidiana i real.

A «Die etymologische Bedeutung als Invariante der Übersetzung» (vol. II, 407-418), JÖRN ALBRECHT planteja la qüestió de si, en traduir, hi ha casos en què no solament és d'importància el significat actual d'un signe lingüístic sinó també el seu significat etimològic. L'autor diferencia tres tipus de significat etimològic: *a*) vertical (1: en relació amb la llengua mare; i 2: en relació amb la llengua d'origen); *b*) horitzontal i intralingual (*épicerie* < *épice*) i *c*) horitzontal i interlingual (*foc* = *fuego* = *fuoco*). Assenyalava que és important de respectar l'etimologia horitzontal i intralingual en l'anomenada figura etimològica (*vivre sa vie*). Albrecht analitza un passatge de Paul Valéry en el qual el poeta juga amb l'etimologia de les paraules *contempler* i *considérer*, joc que només es pot reproduir en llengües romàniques. Segons el seu parer, que no comparteixo en absolut, s'ha de reproduir un joc de paraules anàleg, encara que el sentit concret de les imatges reproduïdes canviï totalment. Així doncs, com a traducció d'un joc de paraules en francès en què hom manobra amb una locució que conté el mot *raison* (el qual ha perdut en la locució el seu significat propi), tot lligant-la, mitjançant un procés de resemantització, amb Kant i la filosofia tomista, Albrecht proposa una traducció a l'alemany que conté una locució amb el mot *Palme* ('palmera') i la relaciona amb illes exòtiques. Penso que, en certs tipus de text, un joc de paraules no importa només com a joc en si, sinó que també importa com a contingut, de manera que no és el mateix esmentar Kant o parlar d'una illa en el Pacífic.

EDUARDO BLASCO FERRER analitza en el seu article «Le chiavi di Babele. Rapporti connotativi nelle traduzioni romanze e germaniche. *Siempre que el perro ladra a la luna, ya se sabe* (proverbio intraducible)» (vol. II, 419-435) un àmbit força negligit en la traductologia, a saber, la importància de trobar equivalències també des del punt de vista de les connotacions diasistemàtiques, entre les quals Blasco Ferrer compta les que determina la dicotomia dels mitjans escrit i oral com a dimensió *per se*. Esmenta les dificultats en què es troben els traductors, els quals sovint no coneixen les connotacions de la llengua de partida. L'autor presenta nombrosos exemples en diferents llengües romàniques, així com en anglès i en alemany, sota un rerefons teòric ben fonamentat.

URSULA WIENEN analitza en el seu article «Interferenz und Interkulturalität. Zur Charakterisierung übersetzter Texte» (vol. II, 511-536) fins a quin punt, en les traduccions, les estructures de la llengua original són traslladades a la llengua terminal. Arran d'un corpus, l'autora estudia els tipus d'interferències més freqüents (errors en el nivell diasistemàtic, inadequacions semàntiques, errors estilístics i contextuals, neologismes, etc.), així com llurs causes.

L'article de RUDOLF WINDISCH, «Tristețe metafizică. Gedichte von Lucian Blaga in deutscher Übersetzung» (vol. II, 537-561), conté traduccions comentades de poemes de Lucian Blaga (1895-1961) del romanès a l'alemany. L'autor estudia l'adequació formal i semàntica de les traduccions i presenta alternatives pròpies. És gratificant l'actitud positiva que mostra Windisch enfront de les solucions d'altri. Tanmateix, en els casos en què l'original presenta una estructura rimada, hom troba a faltar la reproducció de la rima —i això ocorre tant en les traduccions pròpies com en les d'altres traductors—, malgrat que en diverses ocasions Windisch manifesta que és important de respectar la rima en fer una traducció. Amb raó, l'autor critica la tesi segons la qual els poemes són intraduïbles.

GERD WOTJAK tracta a «Textos traducidos, textos paralelos y textos de (tras)fondo al servicio del traductor» (vol. II, 563-587) diversos aspectes relacionats amb els tipus de text amb què treballa el traductor, el qual assumeix l'important paper de receptor, descifrador (de textos font) i productor (de textos meta). Wotjak exposa quines són les responsabilitats del traductor, descriu el procés de la traducció i planteja a quins tipus de text hom pot recórrer, tot enumerant els avantatges i desavantatges de textos paral·lels, de textos traduïts, d'Internet, etc. En aquest context, l'autor tracta el problema que representa l'anglès, per tal com molts especialistes es comuniquen únicament en aquesta llengua, de manera que és difícil trobar textos paral·lels sobre determinats camps. Wotjak remarca la importància d'emprar traduccions com a patrons de conducta en l'activitat traductora.

També parla de diferències culturals en la producció de textos científics: mentre que l'alemany conrea l'anomenat *estil teutònic*, dirigit a l'autor especialitzat, en anglès hom practica l'estil *anglosaxó*, dirigit a un públic més ampli (sintaxi més senzilla, etc.).

Per tal de no abusar de la generositat d'*Estudis Romànics* em veig obligada a finalitzar aquí aquesta ressenya. Importa potser que el lector retengui que es tracta d'una obra absolutament indispensable: per la novetat de les idees que conté, per la copiosa bibliografia reunida, per l'erudició i, sobretot, per l'elevat nivell analític de les investigacions. En una paraula: dos volums que determinaran noves directrius en la Romanística i que, per tant, marcaran història.

Aina TORRENT-LENZEN
Fachhochschule Köln / Universität Wien